

דף מקורות - פרשת בא – מכת חושך

השיעור השבועי של הרב יצחק חי זאגא בבית הרב קוק, אור לה' שבט תשע"ז א. שמות י' - 'ויאמר ד' אל משה נטה ידך על השמים ויהי חשך על ארץ מצרים וימש חשך. ויט משה את ידו על השמים ויהי חשך אפלה בכל ארץ מצרים שלשת ימים. לא ראו איש את אחיו ולא קמו איש מתחתיו שלשת ימים ולכל בני ישראל היה אור במושבתם. רש"י - וימש חשך - ויחשיך עליהם חשך יותר מחשכו של לילה, וחשך של לילה יאמיש ויחשיך עוד.. ומדרש אגדה פותרו לשון ממשש בצהרים, שהיה כפול ומכופל ועב עד שהיה בו ממש. אבן עזרא - וי"א כי הוא חסר אל"ף, ומלת אמש בלה"ק הלילה שעבר.. והנה אין טעם לפירושם. ולפי דעתי כי וימש מגזרת ימשש.. שכל כך יהיה עב, כי האור של אש לא ידלק ולא הנר.. רבינו בחיי - ותמצא בפרשה ג' פעמים חשך.. כי ג' מיני חשך הם, ואלו הם.. עלטה, הוא חשך של בין הבתרים.. אפלה, הוא חשך של מצרים.. ערפל, הוא חשך של מתן תורה.. וימש חשך. מלשון "לא ימיש" ענין הסרה, כלומר אחר שיוסר חשך הלילה. ומכאן שמכת החשך התחיל באור הבקר אחר שעבר הלילה.. ומזה תרגם אונקלוס: בתר דיעדי קבל ליליא.. ובאור המדרש.. שאין להבין שהחשיך השמש בגלגלו אך עמד באורו ותקפו כל ימי החשך.. אבל הענין הזה היה שהושחר האויר בכל ארץ מצרים כי נסתתמו שביליו ויסגור ה' בעדם מהכנס האור בהם, כי בידוע שאור השמים נכנס ובוקע באויר וכשם שהקול נכנס ובוקע בו עד שיגיע לאזני השומע, כן אור השמש נכנס ובוקע בשבילי האויר ובנתיבותיו.. הוא סיבת ראותנו אור השמש, והקב"ה בטל סיבה זו במצרים כל ימי החשך.. ואחר שחזר האויר שחור הכבידו הקב"ה כ"כ עד שהיה בו ממש והיו מרגישים אותו במשוש, והיושב לא יוכל לקום ולא לפרוש את ידיו.. והיה אור לישראל מפני שלא נסגרו להם שבילי האור והיה האור נכנס באויר..

ב. שמות יד - 'ויסע עמוד הענן.. ויבא בין מחנה מצרים ובין מחנה ישראל ויהי הענן והחשך ויאר את הלילה ולא קרב זה אל זה כל הלילה. מכילתא דר"י - בשלח ד - 'ויבא בין מחנה.. שהיו ישראל נתונים באורה ומצרים באפלה שנ' לא ראו איש את אחיו ולא קמו איש מתחתיו שלשת ימים. וכן אתה מוצא לעתיד לבא הרי הוא אומר קומי אורי כי בא אורך וכבוד ה' עליך זרח (ישעיה ס א) מפני מה, כי הנה החשך יכסה ארץ וערפל לאומים ועליך יזרח ה' וכבודו עליך יראה.. ולא קרב זה אל זה כל הלילה, מגיד הכתוב שהיה המצרי עומד ולא היה יכול לישוב יושב ולא היה יכול לעמוד פורק ואינו יכול לטעון טוען ואינו יכול לפרוק מפני שהוא מש באפלה שנאמר וימש חשך.

ג. אורות הקודש ב' תקכא - 'העולם מתעלה תמיד, מפני ששורש העולם מתמלא תמיד אור חכמה, וכל מה ששורש הזמן עובר יותר ויותר, החכמה מתרבה, בישישים חכמה ואורך ימים תבונה. ומתוך כך הענפים כולם, שהם האנשים כולם, וסדריהם, ותכונות רוחם הפנימיות, וכן היצורים כולם, מדומם צומח וכל החיים כולם הרי הם מתבסמים ומתעלים, הכל מקשיבים לקול החכמה העליונה, ונועם הבינה שופעת בהם בגניזה גדולה. וצדיקים המסתכלים בשורש העולם, ונטית היראה שבלבם שהיא ראשית חכמה היא מפני ד', שהוא שרשא ועקרא דכולהו עלמין, הם הם המוסיפים אור חכמה בעולם. ומתוך שהחכמה מאירה, מאירה גם כן ברכת הנחת והעונג, והדר השלום מתפשט בעולם, והוא בכללו מתעטר ומתעלה.

ד. בבא בתרא קנח - 'אמר ר' זירא, שמע מינה, אוירא דארץ ישראל מחכים. אורות הקודש ב' תכג - 'כשהתגלות של העולם המפורד מתגברת על ההתגלות העליונה של העולם המאוחד, החומריות מתגברת על הרוחניות, והתאוות הגופניות עומדות הן אז בשורה הראשונה של תכנית החיים, ואפלט העולם רבה היא וכשההשקפה של העולם האחדותי מתגברת, אז התשוקות הרוחניות וכל השאיפות העדינות מתגברות, והעולם הולך הלך ואור. אוירא דארץ ישראל הוא המחכים, הנותן הארה בנשמה להשכיל את היסוד של העולם המאוחד. בארץ ישראל יונקים מאור החכמה הישראלית, ממהות החיים הרוחניים המיוחדים לישראל, מהשקפת העולם והחיים הישראליים, שהיא ביסודה ההתגברות של העולם המאוחד על העולם המפורד. וזהו היסוד של ביטול עבודה זרה וכל שאיפותיה וסעיפיה. בארץ העמים הטמאה אי אפשר להשקפת העולם המאוחד להגלות, והעולם המפורד שולט בחזקה, והשקפתו הפרטית והמפורדה, המחולקה ומנוכרה, היא הרודה בכל מערכי החיים, ועם כל ההתאמצות לנשום נשימה ישראלית

ולהשכיל אל הסוד של העולם האחדותי, אויר ארץ העמים מעכב. על כן מלאה היא האדמה הטמאה שבחוץ לארץ מסרחון עבודת זרה, וישראל שבחוץ לארץ עובדי עבודה זרה בטהרה הם. ואין דרך להנצל מחרפת עבודה זרה כי אם בכינוסן של ישראל לארץ ישראל, לתת לכם את ארץ כנען להיות לכם לאלוקים. מסוגלת היא ארעא דחשוכא לפלפול הפרטים, הבא מתוך הפרוד, אבל חכמת האורה רק בארץ האור נמצאת, אין תורה כתורת ארץ ישראל.

ו. רש"י – ולמה.. חשך, שהיו בישראל באותו הדור רשעים, ולא היו רוצים לצאת, ומתו.. ועוד שחפשו ישראל וראו את כליהם, וכשיצאו והיו שואלין מהן והיו אומרים אין בידינו כלום אומר לו אני ראיתיו בביתך ובמקום פלוני הוא.

ז. אורות התשובה יב' י. - 'השקוע בתוך התנחומים עד כדי רשול של הסדרת ערכי חיים מקודשים.. זאת היא דרך המות של עבודה זרה הותרנית.. העוזבת את האמת והמשפט.. הגוררת אחריה כל רצח וכל זמה.. הפירות של הדעות והמדות של אותם המתחנכים בתרבותה, הם מעידים על עצמיות פנימיותה. ואין כל כחה כ"א בניצוצי הקדושה הגנובים שלה מתוך אוצר ישראל החי, שהיא פולטתם קמעה קמעה, עד אשר תער נפשה לגמרי.. ואז ישמש הניצוץ הקדוש.. להתעורר להעיר לב עמים רבים.. לקרא בשם ד' אלוקי ישראל, ברוח ד', רוח עצה וגבורה, רוח דעת ויראת ד'. לא רוח זר, רוח טפשות וחולשה, רוח סכלות והפקרות מוסרית, התומך אשיותיו השקריות על יסוד הותור, שהוא בוז וקלסה לכל מנהיג ושופט צדק, שרק "חסד לאומים" כזה הוא מקור נפתח לכל אכזריות ונבלה.. "כי אלוקי משפט ד', אשרי כל חוכי לו", "ואכרתה לכם ברית עולם חסדי דוד הנאמנים, הן עד לאומים נתתיו נגיד ומצוה לאומים. הן גוי לא תדע תקרא, וגוי לא ידעוך אליך ירוצו, למען ד' אלוקיך ולקדוש ישראל כי פארך."